Socialutskottets betänkande

1984/85:24

om anslag till statens bakteriologiska laboratorium m. m. (prop. 1984/85:126)

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens förslag till medelsanvisning för budgetåret 1985/86 såvitt avser anslag till statens bakteriologiska laboratorium och epidemiberedskap m. m. Vidare behandlas två motionsyrkanden rörande begräsningen av sjukdomen AIDS och ett motionsyrkande om hälsokontroll vid invandring till Sverige.

Utskottet tillstyrker de föreslagna medelsanvisningarna.

Med anledning av ett motionsyrkande (m) om åtgärder för att statens bakteriologiska laboratorium skall få möjlighet att bygga upp en verksamhet för undersökning av blodgivare i syfte att hindra spridning av sjukdomen AIDS, uttalar utskottet att regeringen bör vidta erforderliga åtgärder för att de industriframställda serologiska undersökningssatser för antikroppsbestämning som nu finns tillgängliga snarast skall kunna tas i bruk vid landets blodcentraler. Detta föreslås riksdagen ge regeringen till känna.

Övriga motionsförslag avstyrks.

Utskottets m-ledamöter reserverar sig beträffande hälsokontroll vid invandring till Sverige.

FEMTE HUVUDTITELN

Propositionen

I proposition 1984/85:126 om anslag till statens bakteriologiska laboratorium m. m. har regeringen (socialdepartementet) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1985/86 under femte huvudtiteln anvisa

(E 11) till Statens bakteriologiska laboratorium: Uppdragsverksamhet ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

(E 12) till Statens bakteriologiska laboratorium: Driftbidrag ett reservationsanslag av 1 000 kr.,

(E 13) till Statens bakteriologiska laboratorium: Centrallaboratorieuppgifter ett förslagsanslag av 19 994 000 kr.,

(E 14) till Statens bakteriologiska laboratorium: Försvarsmedicinsk verksamhet ett förslagsanslag av 3 791 000 kr.,

(E 15) till Statens bakteriologiska laboratorium: Utrustning ett reservationsanslag av 4 578 000 kr.,

(E 17) till Epedimiberedskap m. m. ett förslagsanslag av 11 758 000 kr.

Motioner

I motion 1984/85:1284 av Anita Bråkenhielm (m) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkande 1), att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådana åtgärder att statens bakteriologiska laboratorium får möjlighet att bygga upp en verksamhet för undersökning av blodgivare i syfte att hindra spridning av AIDS.

I motion 1984/85:1790 av förste vice talman Ingegerd Troedsson (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att ge alla som söker uppehållstillstånd i Sverige och som kommer från länder där TBC är vanlig, erbjudande om tuberkulinprov och/eller lungröntgen.

I motion 1984/85:2458 av Björn Körlof (m) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett handlingsprogram för att bemästra sjukdomen AIDS.

Utskottet

Anslagsberäkningen

Statens bakteriologiska laboratorium (SBL) är i samverkan med socialstyrelsen landets centrala organ för epidemiologiskt befolkningsskydd med huvudsaklig uppgift att förebygga infektionssjukdomar, speciellt epidemiska. Laboratoriet utför bl. a. diagnostik, framställer bakteriologiska preparat och utövar epidemiologisk övervakning. Frågor om förändring av SBL:s organisation m. m. har vid flera tillfällen behandlats av utskottet. I proposition 1982/83:16 om vaccinproduktion, m. m. föreslogs att vaccinproduktionen vid SBL skulle bedrivas vid en ny myndighet, nämligen statens vaccininstitut, förlagt i anslutning till SBL. Övriga delar av SBL:s verksamhet behandlades inte i propositionen. Riksdagen avslog propositionen. Socialutskottet framhöll bl. a. behovet av en samlad lösning av frågan om SBL:s framtida uppgifter och organisation (SoU 1982/83:11, rskr. 132). En organisationskommitté med uppdrag att lägga fram ett detaljerat förslag om organisationen m. m. av statens vaccininstitut och statens bakteriologiska laboratorium – SBL-kommittén (S 1982:06) – överlämnade i februari 1984 betänkandet (Ds S 1984:7) Arbetsuppgifter och organisation för statens bakteriologiska laboratorium (SBL). I propositionen anförs att beredningen av ett förslag om SBL:s framtida uppgifter och organisation pågår samt att statsrådet Sigurdsen avser att föreslå regeringen att senare under riksmötet lägga fram en proposition i ämnet.

Medelsberäkningarna under anslagen föranleder inte någon erinran från utskottets sida.

Hälsokontroll vid invandring

I *motion 1984/85:1790 av förste vice talman Ingegerd Troedsson (m)* begärs åtgärder för att ge alla som söker uppehållstillstånd i Sverige och som kommer från länder där TBC är vanlig, erbjudande om tuberkulinprov och/eller lungröntgen. Motionären anför att man inte kan utgå från att invandrare genomgått en allmän hälsoundersökning vid ankomsten till Sverige. Av omtanke om invandrarna själva, men också med hänsyn till att det numera för varje år tillkommer en ny årskull barn som saknar vaccinationsskydd mot TBC, blir det enligt motionären allt angelägnare att effektiva åtgärder vidtas så tidigt som möjligt för att kunna upptäcka eventuell TBC hos invandrare.

Utskottet vill inledningsvis erinra om vad som allmänt gäller beträffande flyktingars rätt till hälso- och sjukvård efter ankomsten till Sverige.

Fr. o. m. den 1 januari 1985 svarar stat och kommun i samverkan för flyktingmottagningen. På den statliga sidan har statens invandrarverk huvudansvaret, och det åligger verket att träffa överenskommelse med ett antal kommuner om att de skall ta emot flyktingar och asylsökande mot statlig ersättning. Rätten till hälso- och sjukvård för asylsökande och flyktingar regleras i första hand av hälso- och sjukvårdslagen, smittskyddslagstiftningen och förordningen om statlig ersättning för mottagande av flyktingar och vissa andra utlänningar. De organiserat överförda flyktingarna (kvotflyktingarna) har i enlighet härmed rätt till samma hälso- och sjukvård som befolkningen i övrigt och skall därutöver erbjudas en inledande och uppföljande hälsoundersökning under vistelsen i mottagningsförläggning. De asylsökande har endast rätt till akut sjukvård samt förlossningsvård och vård vid abort. De bör också erbjudas en inledande hälsoundersökning på utredningsförläggning eller i övrigt under väntetiden. Asylsökande som fått uppehållstillstånd som flykting skall erbjudas en uppföljande hälsoundersökning i mottagningskommunen.

Allmänna råd om hälsovård för flyktingar och asylsökande har utarbetats av socialstyrelsen och beräknas utkomma under april månad 1985. Enligt vad utskottet erfar kommer de allmänna råden som föreligger att ange följande syften för hälsovården då det gäller flyktingar och asylsökande: 1) att uppmärksamma personer som är i behov av akut sjukvård samt, i fråga om flyktingar, personer som har behov av habilitering eller rehabilitering, 2) att uppmärksamma personer med smittosamma sjukdomar samt 3) att vara en del av introduktionen i det svenska samhället. I hälsoundersökningen bör ingå en socialmedicinsk intervju, kroppsundersökning samt provtagningar. Beträffande provtagningar som t. ex. tuberkulinprov gäller att dessa bör grundas på en medicinsk bedömning och anpassas till vad som framkommit vid intervju och kroppsundersökning men inte göras generellt.

Vad särskilt angår TBC kan erinras om att sjukdomen är en s. k. allmänfarlig sjukdom enligt smittskyddslagen (1968:231). Detta följer av 1 §

smittskyddskungörelsen (1968:234). Enligt smittskyddslagen gäller att om det finns anledning att misstänka att någon lider av en sådan sjukdom eller är smittbärare, anmälan skall göras till distriktsläkare, som fullgör vissa skyldigheter enligt lagen. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har skyldighet att efter samråd med distriktsläkaren vidta åtgärder så att vidare smittspridning hindras. Konstaterade fall anmäls även till miljö- och hälsoskyddsnämnden, landstingets smittskyddsläkare och epidemiologiska avdelningen på statens bakteriologiska laboratorium. Socialstyrelsen har vidare i en år 1978 utfärdad kungörelse med allmänna råd om lungröntgen vid hälsoundersökningar i vissa fall [SOSFS (M) 1978:5] understrukit att invandrare är en riskgrupp beträffande TBC.

Utskottet behandlade hösten 1981 (SoU 1981/82:25) ett motionsyrkande om utredning om obligatorisk lungröntgen av vissa invandrare. Utskottet avstyrkte en sådan ordning samt förordade insatser för att motivera invandrare att frivilligt genomgå lungröntgenundersökningar, vilka för att undvika risker för strålskador borde noteras på särskilda hälsobesked.

Som ovan framhållits görs ingen generell hälsoundersökning med t. ex. provtagning efter viss mall av alla invandrare till vårt land. Undersökningen tar i stället sikte på riskerna för sjukdomar i det individuella fallet, bl. a. mot bakgrund av sjukdomsbilden i det land varifrån invandraren kommer. Enligt utskottets mening kan inga invändningar riktas mot denna metod för hälsokontroll.

Samtidigt kan inte bortses från att TBC, som numera knappast förekommer som inhemsk sjukdom i Sverige, ännu är vanlig i många länder. Denna potentiella risk måste tas på allvar. Det är därför viktigt att den undersökande personalen vid den inledande socialmedicinska intervjun noggrant utreder om någon kommer från eller har passerat ett område där TBC förekommer och om så är fallet erbjuder den undersökte tuberkulinprov och/eller lungröntgen. Utskottet vill även understryka nödvändigheten av att de kommuner, som sluter avtal med invandrarverket om att motta flyktingar och asylsökande, organiserar mottagandet så att alla mottagna nås av erbjudande om uppföljande hälsoundersökning.

Utskottet anser med hänvisning till det anförda att de bestämmelser som finns på området är tillräckliga för att uppnå de mål som motionären efterfrågar. Några skäl för ett initiativ från riksdagens sida har inte framkommit. Motion 1790 (m) avstyrks därför.

Begränsning av sjukdomen AIDS

I *motion 1984/85:1284 av Anita Bråkenhielm (m)* anförs om sjukdomen AIDS att den sprids på ett sätt som är vanligt för veneriska sjukdomar, dvs. genom mycket intim kontakt mellan individer eller genom direkt överföring av blod. Motionären begär därför förslag till sådana åtgärder att statens bakteriologiska laboratoium får möjlighet att bygga upp en verksamhet för

undersökning av blodgivare i syfte att hindra spridning av AIDS *(yrkande 1)*.

I *motion 1984/85:2458 av Björn Körlof (m)* begärs ett tillkännagivande av vad som i motionen anförts om ett handlingsprogram för att bemästra sjukdomen AIDS. Motionären anför att de kunskaper och erfarenheter som redan finns om sjukdomen AIDS i andra länder och i vårt land bör sammanställas och att expertis från olika områden som är väl förtrogna med sjukdomens olika aspekter bör ges möjlighet att lägga fram sina synpunkter. Därefter bör enligt motionären ett förslag till handlingsprogram framläggas.

Utskottet behandlade tre motionsyrkanden om information om sjukdomen AIDS i sitt betänkande om anslag m. m. till Hälsoupplysning (SoU 1984/85:21). I samband därmed redogjordes för sjukdomen, dess verkningar och smittvägar samt för myndigheternas vidtagna och planerade åtgärder för att informera om sjukdomen och hindra vidare spridning. Bland de åtgärder som där angavs kan erinras om att socialstyrelsen tillsatt en medicinsk expertgrupp som följer sjukdomens utveckling och som bl. a. kommer att ge förslag till forskningsprogram rörande sjukdomen AIDS. Information om sjukdomen riktad såväl till sjukvårdshuvudmännen och hälso- och sjukvårdspersonalen som till allmänheten finns redan eller kommer inom kort att föreligga. Vid statens bakteriologiska laboratorium förbereds åtgärder för att möjliggöra en mer omfattande kontroll av blod och plasma. Enligt utskottets mening tillgodoser de åtgärder som sålunda redan vidtagits eller som förbereds de önskemål som framställts i motion 2458, varför något initiativ från riksdagen inte erfordras. Motion 2458 (m) avstyrks således.

I motion 1284 begärs att åtgärder skall vidtas för att statens bakteriologiska laboratorium skall få möjlighet att bygga upp en verksamhet för undersökning av blodgivare i syfte att hindra spridning av AIDS. Som ovan nämnts förbereds sådana åtgärder vid SBL. Enligt vad utskottet inhämtat finns s. k. kits (industriframställda serologiska undersökningssatser för snabbmetoder att påvisa antikroppar) för blodtest vid SBL. Två av dessa kan nu rekommenderas till sjukhusens blodcentraler för användning i större skala. Vissa kompletterande kontroller måste emellertid göras vid SBL efter ett positivt svar vid snabbtesten. Laboratoriet har den professionella kompetensen för detta, men behöver utöka sina resurser för att snabbt kunna genomföra kontrollen.

Utskottet har tidigare understrukit att det ser utomordentligt allvarligt på den situation som uppkommit genom att sjukdomen AIDS fått fäste i Sverige. Inte minst allvarlig är situationen för människor som regelbundet eller vid en krissituation är beroende av transfusion av blodprodukter. Socialstyrelsen kommer genom komplettering i föreskrifterna om blodgivning, blodtransfusion m. m. (SOSFS 1984:27) enligt vad utskottet har erfarit att föreskriva att blod och plasma för transfusion liksom för tillverkning av blodprodukter inte får tas från vissa riskgrupper beträffande AIDS-smitta. Dessa grupper är personer som vid undersökning visat sig ha antikroppar mot det virus som antas orsaka AIDS (HTLV–III eller LAV) samt deras

sexualpartner, homosexuella och bisexuella män som har haft sexuellt umgänge med män efter 1979, kvinnliga sexualpartner till bisexuella män, personer som 1979 eller senare missbrukat narkotika intravenöst och sexualpartner till dessa, prostituerade och personer som 1979 eller senare haft sexuellt umgänge med prostituerade, invandrare från de afrikanska länderna kring ekvatorn och Haiti samt personer som haft sexuellt umgänge med personer från dessa områden, sexualpartner till blödarsjuka och tills vidare föräldrar som vårdar blödarsjuka barn samt personer med förstorade lymfkörtlar på flera ställen.

Information om innehållet i föreskrifterna om blodgivning, blodtransfusion m. m. kommer att lämnas till blodgivarna. Riksförbundet för sexuellt likaberättigande (RFSL) har redan tidigare rekommenderat sina medlemmar att avstå från blodgivning.

Trots de angivna åtgärderna finns en oro framför allt bland de blödarsjuka för att AIDS-smitta skall spridas via transfusioner.

Enligt utskottets mening måste alla tänkbara ansträngningar göras för att snabbt hindra spridningen av sjukdomen AIDS. Människor bör dessutom med rätta kunna kräva att inte utsättas för allvarliga hälsorisker som en följd av blodtransfusion. Nödvändiga resurser bör därför utan dröjsmål ställas till blodcentralernas förfogande för kontroll av lämnat blod med avseende på förekomsten av antikroppar mot HTLV–III–virus. Regeringen bör vidta erforderliga åtgärder för att undersökningssatserna snarast skall kunna tas i bruk vid landets blodcentraler.

Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1984/85:1284 (m) yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *hälsokontroll vid invandring*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:1790,
2. beträffande *handlingsprogram mot sjukdomen AIDS*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:2458,
3. beträffande *undersökning av blodgivare*
   att riksdagen med anledning av motion 1984/85:1284 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
4. beträffande *medelsanvisningarna*
   att riksdagen för budgetåret 1985/86 under femte huvudtiteln anvisar
   a) till *Statens bakteriologiska laboratorium: Uppdragsverksamhet* ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
   b) till *Statens bakteriologiska laboratorium: Driftbidrag* ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
   c) till *Statens bakteriologiska laboratorium: Centrallaboratorieupp-*

gifter ett förslagsanslag av 19 994 000 kr.,
d) till *Statens bakteriologiska laboratorium: Försvarsmedicinsk verksamhet* ett förslagsanslag av 3 791 000 kr.,
e) till *Statens bakteriologiska laboratorium: Utrustning* ett reservationsanslag av 4 578 000 kr.,
f) till *Epidemiberedskap m. m.* ett förslagsanslag av 11 758 000 kr.

Stockholm den 23 april 1985

På socialutskottets vägnar
INGEMAR ELIASSON

Närvarande: Ingemar Eliasson (fp), Evert Svensson (s), Göte Jonsson (m), Kjell Nilsson (s), Blenda Littmarck (m), Stig Alftin (s), Ann-Cathrine Haglund (m), Ulla Tillander (c), Maria Lagergren (s), Anita Persson (s), Ingvar Eriksson (m), Inga Lantz (vpk), Rosa Östh (c), Aina Westin (s) och Yvonne Sandberg-Fries (s).

Reservation

Hälsokontroll vid invandring (mom. 1 i hemställan)

av Göte Jonsson, Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Ingvar Eriksson (alla m) som anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 4 som börjar med "Utskottet anser" och som slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är emellertid de bestämmelser som finns på området inte tillräckliga för att säkerställa att alla som söker uppehållstillstånd i Sverige och som kommer från länder där TBC är vanlig, får erbjudande om tuberkulinprov och/eller lungröntgen. Det är angeläget att effektiva åtgärder vidtas för att så tidigt som möjligt kunna upptäcka eventuell TBC hos invandrare. Regeringen bör därför överväga lämpliga åtgärder så att alla som söker uppehållstillstånd i Sverige erbjuds tuberkulinprov och/eller lungröntgen. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 1 bort hemställa

1. beträffande *hälsokontroll vid invandring*
att riksdagen med anledning av motion 1984/85:1790 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

minab/gotab Stockholm 1985 82680